

Het legbegin van Grote Lijsters *Turdus viscivorus* nader bekeken

Henk Jan Ottens

Aan de hand van een behoorlijke gegevensset wordt het legbegin van de Nederlandse Grote Lijsters beschreven. En zijn de vogels in de loop van de jaren nu later gaan broeden of niet?

Vorig jaar schreef ik een stukje in Drentse Vogels over het legbegin van Grote Lijsters in Boswachterij Gees (Ottens 2000). Daarbij veronderstelde ik dat de eerste eieren tegenwoordig wellicht later worden gelegd dan aan het begin van deze eeuw. Het materiaal dat ik tot mijn beschikking had was echter nogal fragmentarisch van aard. Bovendien kon het zijn dat maart-legsels minder vaak zijn gevonden, omdat de meeste vogelaars pas later in het jaar actief worden. Vandaar dat ik iedereen destijds uitdaagde om maart-legsels van Grote Lijsters te vinden, maar ik vrees dat ik de enige ben die deze uitdaging is aangegaan.

Materiaal en werkwijze

Gegevens zijn betrokken van 58 nestkaarten uit het nestkaarten archief van SOVON (periode 1994-2001). In 39 gevallen kon daarbij het legbegin worden berekend aan de hand van de leeftijd van de jongen (Bijlage 1) of door een nestcontrole gedurende de eileg. Zelf vond ik in 2001 door systematisch te zoeken gedurende maart-juli 41 nesten, waarbij in 29 gevallen het legbegin kon worden berekend. De nestgegevens komen uit heel Nederland, maar de meeste zijn afkomstig uit Drenthe.

Resultaten

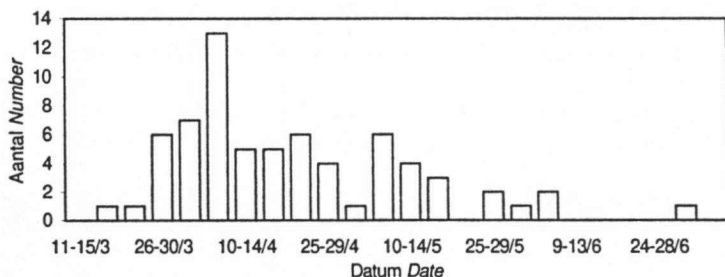
De 39 legbeginnen van de SOVON-nestkaarten leverden het volgende beeld op: maart 7.7%, april 64.1%, mei 20.5%, juni 5.1% en juli 2.6%. Kortom het gros van de paren was in april begonnen met de eileg en bij uitzondering werd met de eileg in maart gestart. Van de 29 nesten die ik zelf vond in 2001 was het legbegin als volgt: maart 17.7%, april 51.7%, mei 27.6% en juni 3.5%.

Het lijkt er inderdaad op dat door al vroeg in het seizoen intensief nesten te zoeken het aandeel maart-legsels kon worden verdubbeld. Aan het eind van het seizoen wordt daarentegen het vinden van een nest bemoeilijkt doordat de loofbomen vol in blad staan. Om een goed beeld te schetsen van het legbegin van de Nederlandse Grote Lijsters heb ik daarom beide datasets gebruikt in Figuur 1.

Het vroegste nest vond ik ver buiten onze provinciegrenzen in Stevensweert in Limburg. Op 17 april waren de beide jongen in dit nest al druk bezig het nest te verlaten (wat ze een dag later inmiddels gelukt was). Uitgaande van een leeftijd van veertien dagen en een ligduur van het

eerst gelegde ei van 15 dagen bij een twee-legsel kwam hier het legbegin op 20 maart uit. Dit is ouderwets vroeg, echter het merendeel van de maart-nesten werd begonnen tussen 25 en 31 maart.

De meeste paren starten met eileg in de eerste tien dagen van april. In het begin van mei is een zwak tweede piekje zichtbaar, vermoedelijk door de start van tweede legsels, en er bestaat een lange uitloop tot in begin juli.



Figuur 1. Legbegin in vijf-daagse periodes van de Grote Lijster in Nederland in 1994-2001. *Laying dates of Mistle Thrush in The Netherlands in 1994-2001.*

Discussie

Volgens de vaak vooroorlogse literatuur beginnen in Nederland de eerste Grote Lijsters rond 20 maart met eileg en wordt een tweede golf legsels gestart in begin mei (van den Brink 1936, F. Haverschidt in Glutz von Blotzheim & Bauer 1988, Eykman *et al.* 1937). Dit komt overeen met de huidige situatie. Er bestaat dus geen grond om aan te nemen dat het broedseizoen voor Grote Lijsters is opgeschoven.

Summary: A closer look at laying dates of Mistle Thrush *Turdus viscivorus*

Laying dates of Mistle Thrushes were calculated by backdating from the age of nestlings (Appendix 1) or using nest visits during egg laying. Based on nest cards in the SOVON nest record scheme, 7.7% (n=39) of the clutches was started in March. During systematic searches for nests throughout the breeding season by the author, it was found that a larger fraction (17.7%, n=29) started in March.

The earliest clutch was initiated on 20 March and the majority of pairs started laying in the first decade of April (Figure 1). In the first half of May a small second peak is apparent, probably second breeding attempts. Mistle Thrushes appeared not to have delayed their breeding season compared to studies in the early 1900s, as was earlier suggested by Ottens (2000).

Literatuur

- van den Brink J.N. 1936. Enkele broedbiologische gegevens van de groote lijster *Turdus viscivorus*. Org. Club Ned. Vogelk. 9: 122-130.
- Eykman C., Hens P.A., van Heurn F.C., ten Kate C.G.B., van Marle J.G., van der Meer G., Tekke M.J., & de Vries Tsj. Gs. 1937. De Nederlandse Vogels, eerste deel. Wageningse Boek- en Handelsdrukkerij N.V., Wageningen.
- Glutz von Blotzheim U.N., & Bauer K.M., 1988. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 11/II. AULA-Verlag, Wiesbaden.
- Ottens H.J. 2000. Broedende Grote Lijsters *Turdus viscivorus* in Boswachterij Gees in 2000. Drentse Vogels 13: 70-73.

Adres: Boterakker 15, 9451 GS Rolde.

Bijlage 1. Ontwikkeling van vleugellengte en gewicht van nestjonge Grote Lijsters, gebaseerd op metingen van jongen in verschillende nesten. Dag van uitkomen van de eieren = 0. Op dag 0, 1, 2 en 3 zijn de jongen blind, op dag 3 verschijnt soms een klein spleetje. Op dag 4 is er een duidelijke oogspleet en op dag 5 spruiten de handpennen. *Development of maximum wing chord and weight of young Mistle Thrushes, based on data in different nests. Day of hatchin = 0. On days 0-3 the young are blind, however on day 3 the eyes may open a fraction. On day 4 the eyes start to open and on day 5 feathers merge from their shafts.*

Dag Day	Vleugel (mm) Wing (mm)			Gewicht (g) Weight (g)		
	$\bar{x}$	SD	N	$\bar{x}$	SD	N
0	10.0	0.8	13	7.6	2.0	9
1	11.7	1.0	6	13.7	2.3	6
2	15.2	1.7	20	21.3	3.2	17
3	25.1	4.0	17	33.8	5.3	17
4	34.2	8.4	11	46.1	7.1	11
5	37.3	3.8	8	48.4	4.1	8
6	48.7	5.2	7	58.9	3.7	6
7	60.4	5.8	12	67.5	3.6	12
8	64.8	3.1	9	70.3	4.5	9
9	61.7	4.9	3	69.5	1.7	3
10	68.0	-	1	70.5	-	1